

30 lap

A történelmi Somogy megye területét a második világháberúig szinte érintetlenül hagyták közigazgatásunk változásai. A világháberú után 53 település került a közigazgatási rendezések nyomán szomszédos megyékhez. A volt csurgói járásból 1950-ben 7 települést ~~Eszék~~ Eszék-megyéhez került. A szigetvári járás 37 településéből -- összevonások után -- mindössze Patesfa maradt Somogyban, valamint Lad. A siófoki járásból Mezőkomáromot és Fafuhidvéget csatolták el, ugyanakkor Siófok Somogyba került. Az igali járásból Dombóvár környékén Attalát és Pulát Tolna megye kapta, míg a volt barcsi járás területéről Drávaszentmárton, Drávafokot, Markécát, Drávakeresztúrt, Drávasztárát, Révfalut és Nagydobszáz Baranyához osztották.

S Somogy megye a török előtti korban hazánk egyik legegységesebben magyarul lakta területe. A honfoglaló magyarok különféle csoportjainak emlékét BERÉNY, BÉZSENY, BODROG, BÓ, GSEPEL(Y), FAJSZ, GYARMAT, JÁD, JUT, JUTA(S), KESZI, KÉR? MEGYER, foglalkozásukat KOVÁCSI? SZAKÁCSI, TASZÁR, (S)ZAMÁRDI őrzik. A középkor folyamán természeti arculatát a mocsaras folyóvölgyek és az összefüggő lombos -- főleg bőtermő makkes -- erőkkel borított szelíd dombhátak jellemezték. Mindez, valamint az állandó őszi-tavaszi zöldárveszély egyformán akadályozták nagyobb arányú földművelés kibontakozását. Nem vé-

letlen, hogy a megtelepedő lakosság a Drávaszállón (az ártéri erőkben, a Zselicben és Belső Somogy erdeiben elsősorban állattartásból élt; utóbbiban a Árpád-korban sok kanásztelepülést ismerünk. A hajdani erők emlékét őrzik BÜKKÖS(D), GESZTI, HÁRSÁGY, IHAROS, SZIL, az irtásos földművelést ASZALÓ, TUSKÓS falu- illetve határneveink. Az egykori vízivilágra utalnak BERKI, CEGLÉD, CSURGÓ, több -FOK, GYÉKÉNY(ES), FÓNYED, több HIDVÉG; MOCSOLÁD, RÉV(FALU), SÁR(D), és VIZVÁR településneveink.

Somogy földrajzi fekvése és mindenkeri természeti arculata alapvetően hozzájárult évszázados elszigeteltségéhez. Északon a Balaton (szláv neve eleve mocsarat, ingoványt jelent), délen a Dráva széles, rendezetlen vízivilága akadályozta a múlt század közepéig-végéig a rendszeres, szervezett K-Ny-i irányú kereskedelembe való bekapcsolódást.

A török közeledtével a Drávától északra kivirágzott a mezővárosi kultúra fokozatosan elcsorvadt, Belső Somogy, a Drávaszél és Külső Somogy északkeleti felének aprófalvai elnéptelenedtek; Törökkoppányban szandzsák alakult. A másfélszáz esztendő hődéltség nyomán a megye egyharmada teljesen elpusztult.

A belső közlekedés legfőbb akadályai a török után

a megye közepén terpeszkező, azt keresztben száraznak kettészelő Kapos mecsarai illetve a Balaton 21-30 km mélyen lenyúló üblei. A Zselic, északi Belső Somogy valamint Külső Somogy, részben pedig a Drávaszél árterekkel határos dombhátaait a múlt századig szinte összefüggő lombos erdők borították. Az erdőket legalább annyira metizedelte és elsilányította a török világ, mint a lakosságot (II. József alatt még a terület 60%-a ennek ellenére is erdő.) Az összefüggő makkosok nagy részét teljesen elpusztította, az ártéri galériaerdőkkel határos dombhajlatokból áthatolhatatlan bozótosekat alakított ki, lehetetlenné téve a korábban virágzott nagyállattartást. Szinte kizárólagos lehetőséget teremtett ezzel a 18. század elejétől fel-fellendülő -- elsősorban nagyüzemi -- birkatartás számára.

A 18. századra a lakosság egyharmada, a korábbi településeknek mintegy kétharmada teljesen elpusztult, a megyében egyetlen város sem volt. Az elnéptelenedett földek javát aulikus főurak egy csoportja (Eszterházyak, Festetichek, Batthyányiak, Széchenyiek, Hunyadiak stb.) kapták; a földterület 60%-a tulajdonukba került. Az elnéptelenedett területekre különféle eredetű csoportokat (németeket, vendéket, horvátokat, sokacokat, szlovákokat) költöztettek.

Az országban ekkor valamint a jobbágyfelszabadítás következtében lezajlott népmozgás, belső migráció mind nyugat, mind dél felől érintette Somogyot. A jobbára ismételten irtás jellegű földművelés mellett a gyümölcskertészet (ALMAMELLÉK, -KERESZTÚR, SOM, SZILVÁS-, több SZÓLLÓS helyneveink), valamint az erdei méhészkedés (MÁRCADÓ) voltak a gázdálkodás legjellegzetesebb ágai.

Somogyban a néprajzi kutatás nem foglalkozott rendszeres etnikai csoport vizsgálatokkal. Megyénk néprajzi arculatát a korábbi szakmunkák statisztikai-közigazgatási (vö.: BALOGH P. 1902), vagy tájföldrajzi (vö.: KOGUTOWICZ K. 1930.) szempontok szerint mutatták be, legfontosabb jellemzőként a nemzetiséget, a nyelvet és a vallást ragadva ki. E munkák forrásértéke felbecsülhetetlen, de etnikai csoportokat valójában nemigen sikerült lokalizálniuk (különösen látványos példa erre rengeteg adatával BALOGH P. nagy vállalkozása). Az újabb szakirodalomban a somogyi "etnikai csoportok" vázlatosa ugyanilyen alapokon történt (MNLex. megfelelő címszavai, KÓSA L. - FILEP A. 1972.), előrelépést valójában nem jelentett. SZAPU Magda és WINKLER Ferenc 1987-ben kezdett hosszabbtávú rendszeres etnikai csoport kutatás Külső Somogyban, melyet levéltári forrásvizsgálat és antropológiai kutatás egészít ki.

Igy meggyénk táji-történeti csoportjainak, nemzetiségi alakulatainak létrejöttét, változásait a szakirodalom és más -- elsősorban írott -- források szerint vizsgáljuk.

Megyénk valamennyi tája-történeti alakulatát táj-földrajzi névvel jelölték (Balatonmellék. Külső Somogy, Vímence, Zselic, Belső Somogy, Drávaszél, Nagyberki), az alábbiakban magunk is esserint jelöljük vidékeinket.

A török alatt, részben vele együtt s részben előle menekülvén, a 17-18. század során kerültek Somogy végváraiba és azok környékére rác martalécek (ATTALA, BABÓCSA, BERZENEC, KAPOSVÁR, BEGESD, SZIGETVÁR, ÖREGLAK, TÖRÖKKOPPÁNY), akik a 18. század közepére elmagyarosodtak, emléküket napjainkra hely-illetve határneveink őrzik (RÁCÓRE puszta, stb.). Az 1800-as évek elején TÖRÖKKOPPÁNY illetve SZAKCS környékén néhány településen még mohamedán elemekkel is találkozunk, ám ezek nemzetiségéről forrásaink nem szólnak és igen hamar felszívódnak a betelepülő vagy visszaülő magyar lakosságba.

A horvátok, Réttek betelepítését -- különösen délen a Drávaszállán -- oda-visszaköltözködések nyomán a 18. század elejétől kísérhetjük nyomon, helyneveink pedig máig igazolják ("TÓTOK rétje, "Tétok erdeje" majd

minden második somogyi település határában található, de pl. LENGYELTÓTI, TÓT-GYÚGY, TÓTKERESZTÚR, stb.). Eredetük sok esetben bizonytalan és további kutatásra szorul (pl. LENGYELTÓTI), de a helyneveken túl személyneveink nagyobb része sem hagy kétséget nagy arányú telepedésükről ("Herváth", -ics, -vics végződésű személyneveink, stb.). A horvátekkel együtt sokac és vend elemek is költöztek megyénkbe, főleg a Drávaszélre és Külső Somogyba, valamint a Nagyberék széli településekre.

A legrégebb délszláv többségű helyek a Buzsák környéki csoport (BUZSÁK, TÁSKA, TÓTSZENTPÁL, VARJASKÉR, NIKLA), akiket a 18. században "sokac"-nak mondanak. Ugyenekkor a Drávaszállán horvát többségű helyek BABÓCSA; BOLHÓ, BÉLAVÁR, BERZENCE, FELSŐSZENTMÁRTON (sokac), HENÉSZ, HERESZNYE, TÓTKERESZTÚR (sokac), PONTONY (sokac), SZTÁRA és VIZVÁR. Az úrbérrendezés idejére AGARÉV, ARACS, BARCS és BODVICSA csatlakozott a horvát többségű helyekhez. SZENTBORBÁST és TÓTÚJFALUT a 18. században még ugyancsak sokacnak monadják, ahogy e század végén még ATÁD népessége is zömében délszláv. Kisebbségben volt ekkor a horvát elem ALSÓ-GYÉKÉNYES-en, BELEZNÁN, és ZÁKÁNYban. 1785-ben újabb hullámban "tóték" érkeznek BORONKA, HORVÁTKÚT, LENGYELTÓTI, KISBERÉNY, OSZTOPÁN, PUSZTAKOVÁCSI és GADÁNY tele-

pülésekre.

A somogyi uradalmak szlovák ("tét") erdőmunkásokat -- favágók, szénégetők, hamuzsírfozók, hutamunkások -- is telepítettek BÜHÖNYÉRE, SZOBRA, KASZÓBA, és TORVAJRA, valamint több helyre a Zselicbe.

Vend eredetű, többnyire evangélikus lakosságot találunk a 18. században BÜKKÖSD, LISZÓ, MIHÁLD, PAT, PORROG, (POGÁNY)SZENTÉTER, SAND, SURD és (SOMOgy) SZENTPÁL, katolikus vendeket TARANY községben.

"Tótek" -- úgy tűnik, szlovákok -- laktak ekkor a Balaton mellékén FOKSZABADIBAN, BOGLÁREN, FALUSZEMESÉN, KÉREN, GYÚGYEN.

Különösen sok volt a "tét" az Almás patak mellékén, a Zselicben a 18. század elején, s ezt a települések neve a 20. század fordulójáig még akkor is őrizte, amikor már többségében németek lakták e falvakat (pl. TÓTKERESZTÜR-ALMÁSKERESZTÜR, stb.).

Jóval megbízhatóbbak adataink a 18. századtól két nagyobb hullámban -- a század legelején illetve közepe után -- lezajlott német betelepülésről. Hesseni, badeni és württembergi német csoportok települtek ekkor (NÉMET)-EGRES, MIKLÓSI, BONNYA falvakba, majd főleg iparosok költöztek közülük TABRA és TAMÁSIBA, ahol viszonylag gyorsan elmagyarosodtak. A század első felében települt némettség a már említett Almás mellékére

is, TÓTKERESZTÚRra, LUKARÁra, BOLDOGASSZONYFÁra, ANTALFALUba, BŐSZÉNFÁra, SZULIMÁNba és más helyekre, az ott élő tótek és magyarok mellé.

Külső Somogy németiségét az úrbérrendezések idején telepítették DÖRÖCSKE, SZOROSAD, ECSENY, (FELSŐ)MOCOLÁD, PUSZTASZEMES, MARCALI, BIZE, KELEVIZ, GADÁNY, SOMOGYVÁR, HÁCS, (SOMOGY)VÁMOS, és GADÁCS falvaiba. Dél-somogyban SZULOK, LAD és MIKE németisége a legkorábbi (1715) telepítések közé tartozik, míg a Balaton mellékiek -- KÖTCSE, SÉRSEKSZÓLLÓS, TORVAJ, beljebb POLÁNY -- az úrbérrendezés idején kerültek lakóhelyükre a völgyégsi németek kirajzásaképpen. A Drávaszállás a 18. század végének jelentősebb német szérványai BARCS, TEKLAFAU és SZTÁRA, mely utóbbi a 19. században elhervátosodik. A 18. század végén kezdtek kiköltözködni a Zselicből, a kiskúnhállasi vasútvonal megépültével (1861) pedig elnémetesedtek a Vízmente falvai, mint (KAPOS)HOMOK, KERCSSELIGET, részben KISBERKI, SZABADI és SZO?AJOM.

A múlt század völgyégsi német kirajzásai ADÁND, ENDRÉD, -KERESZTÚR, KÉTHELY, KILITI, LENGYELTÓTI, VÖRS /?/, kisebb részben ZAMÁRDI, KÖRÖSHEGY és KÖTCSE falvakat, valamint szinte valamennyi külső somogyi német települést érintettek.

A kirajzelódó kép azt mutatja, hogy e korábban szín-

magyar megyének csupán a délnyugati sarkát hagyta viszonylag érintetlenül az idegen ajkúak betelepődése, és jószerével a somogyifalvak felett // találunk valamilyen nemzetiséget a 18-19. század fordulóján.

A cigányság a múlt században nagyobb arányban vevult fel Somogyban, ám a második világháborúig többnyire vándorló, eszközkészítő életmódot folytattak megyénkben.

A 20. század elejére ez a nemzetiségileg igen tarka kép alapesan megváltozik. Fő oka a 18-19. századi nagyarányú belső migráció (vö.: személynevek, pl. Gadányi, Vési, Mikei, stb.). amely már jobbra a magyarokat érintette. Elsősorban az uradalmaiba érkeztek mezőgazdasági ideénymunkára magyar cselédek, summások, béresek, szolgák, akik állandó kapcsolat alakítottak ki a korábban beköltözött nemzetiségekkel, s hozzájárultak azok fokozott mértékű elmagyarosodásához.

A Buzsák környéki csoport délszláv falva igen korán elmagyarosodtak, csak kultúrájuk néhány elemében őrizték meg eredetükre utaló jegyeiket (pl. himzés).

A Drávaszéli századunkra BARCS fölött és LÉGRÁD körül visszahúzódik a horvátság, SZTÁRÁN népességcsere történt, Atád környéke fokozatosan elmagyarosodott. A leglátványosabban magyarosodott, míg a

Dráva melletti Lakócsa körüli vegyes és sokac eredetű (részben német és magyar) csoport elhorvátosodott RÉVFALU kirételével, amely magyar többségű maradt.

Sajátos a délnyugati megyesarokban élő vend csoportnak a szánaáfordulóra történt magyárosodása, ahogy a SZOB környéki erdőmunkás szlovákok és a külső somogyi dombvidék közepén MARCALI és SOMOGYVÁR körül élt német kirajzásoké is.

Ugyanakkor a legjelentősebb népességcsere a Zselic -- ma már Baranyában fekvő -- a 18. század elején még horvát többségű településein ment végbe, ahol az Almás melléknek sok települése elnémetesedett; bútorkészítő központ is létrejött, amely messze földet ellátott hartai típusú ládákkal, sarokpadokkal, szekrényekkel és egyéb lakberendezési eszközökkel.

A német nyelvsziget megmaradt dél Somogyban, SZULOK-ban és TEKLAFALUN, eltűnt LADON, viasszaszerult MIKÉN.

A nagykanizsai vasútvonal megépülése és a balatoni fürdőkultúra kiépülése következtében a Balaton melléki települések a múlt század második felében -- völgyégi és külső somogyi kirajzások révén -- németesedtek, de a németség itt nem jutott túlsúlyba, mivel a kereskedelem és az idegenforgalom az ország minden részéből vonzotta ide a lakosságot, e települések

vegyes eredetű jellege századunkra csak erősödött az erdélyi (székely, csángó, mezőségi) elemek szaporodásával.

Külső Somogyban a némettség a II. világháború végéig -- kitelepítéséig -- megtartotta túlsúlyát ECSENY, DÖRÖCSKE, BÖNNYA, EGRES, MIKLÓSI, MOCSOLÁD, POLÁNY, PUSZTESZEMES, ZICS, Marcali környékén BIZE községekben. A Vízmentén csak KERCSSELIGET és SZABADI maradtak német többségű helyek, amíg a Kaposfóval összeépült SZOMAJOMBAN a németek kisebbségbe szorultak. A Zselicből ugyancsak a második világháborút követően szorultak ki nagyobb arányban a németek; helyettük mindenütt a cigányok költöztek be.

A "tradicionálisnak" minősített tájférlárajzi csoportosítás (Balatonmellék, Belső Somogy, Drávaszél, Külső Somogy, Vízmente, Zselic) etnikai arculata valójában igen tarka képet mutat a török utáni időszakban, mégha a 19. század végére fokozatosan magyrosodik is. A kutatatlanság, az etnikai és társadalmi sokszínűség (cseléd, zsellér, "polgár", kereskedő, iparos, kis- és középbirtokos), valamint a nagybirtok -- egyelőre etnográfiaiilag feltérképezetlen -- hatásmechanizmusai mellett e tarkaságnak tulajdonítjuk, hogy a klasszikus értelemben vett etnikai csoportról a Zselicet kivéve ma még aligha beszélhetünk megyénkben

megyénkben. Sokkal inkább azt figyelhetjük meg, hogy bizonyos települések (településcsoportok), különféle sajátosságaik révén fokozatosan kiemelkedtek ebből a környezetből.

A Balatonmelléken a német KÖTCSE, Belső Somogyban a magyar CSÜKÖLY, a szakirodalomban konkrétum nélkül kistájnak tekintett Riny-mente vegyes eredetű települései valamint a német SZULOK, a Drávaszállán BERZENCE, a horvát LAKÓCSA és a magyar RÉVPALU, Külső Somogyban a Tab körüli német tömb, a magyar KARÁD és a Kapos mentéhez húzó magyar TÖRÖKKOPPÁNY, a Nagyberek széli szlovén és horvát eredetű BUZSÁK, a Vízmentén ATTALA és a német PULA. a Zselicben az elnémetesedett Almás mellék falvai, a magyar SZENNA, és PATCA. Különleges csoportot, történetijogi alakulatot képez a megye délnyugati sarkában a részben vend eredetű települések láncolata, melyek közül a katolikus TARANY és az evangélikus PORROG valamint a kishemesi magyar PÁTRÓ emelkedik ki.

A Somogy megyei múzeumi szervezet központja a többcélú kaposvári Somogy Megyei Múzeum. Gyűjtőköre a néprajzi, természettudományi, történeti, régészeti, irodalomtörténeti, művészettörténeti és iparművészeti múzeológiára terjed ki az egész megyében.

A marcali Lengyel József Helytörténeti Múzeum nép-

rajzi és történeti múzeológiai gyűjtőkörrel rendelkezik, az egykori Marcali járás területén.

A csurgói Helytörténeti Gyűjtemény helytörténeti és néprajzi gyűjtőkörrel rendelkezik, az egykori csurgói járás területén.

A somogyi múzeológiai tevékenység kezdetei az 1799-ben alapított csurgói református Főgymnásiumba vezetnek. A 19. század tudományos szemléletének megfelelően a gymnásium tanári kara a régészeti vizsgálódást tartotta a tudományos munka legelejének, s ilyen megfontolásokból "Éremtárat" valamint "Történelmtárat" is felállított a 19. század második felében. Ugyancsak jelentős -- megyei viszonylatban az egyik legkiemelkedőbb régi magyar könyveket felsorakoztató -- könyvtárat alakítottak ki, melynek nagyrésze átvészelte a világháborúkat, s ma is használható. A századfordulón mintegy 9000 tárgyat számláló gyűjtemény java azonban elpusztult a háborúk nyomán.

Kaposvárott az 1877-ben alapított Régészeti és Történelmi Társulat gyűjteményének megalapozója az 1860-as évektől rendszeres gyűjtőmunkát folytató Állami Főgymnázium gyűjteménye volt. Az 1902-ben MELHÁRD Gyula által készített első ránkmaradt leltár szerint e gyűjteményben 1535 db tárgy volt. A Társulat megszűnte után ez a tárgyi gyűjtemény lett az

1909-ben megalakult Somogy megyei Múzeum Egyesületnek, amely 1947-ig létezett.

A múzeológiaiilag értékelhető korszak az Egyesület életében 1912-ben, GÖNCZI Ferenc Kaposvárra kerülésével kezdődik. 1914-ben bízta meg az Egyesület -- alelnökként -- a néprajzi és népművészeti tárgyak gyűjtésével. A két világháború közötti időszak első felében GÖNCZI elsősorban termpunkát végzett, majd 1927-től -- a pénz fogytán -- hozzálátott a gyűjtemény feldolgozásához, a nyilvántartás megteremtéséhez. Ennek eredményeként 1932-ben közel 9000 db tárgyat tartottak nyilván kartonozva és leltározva Kaposvárott. GÖNCZI leltárkönyvei és leíréskartonjai önmagukban is szakgyűjteményi értékűek, hisz mind a leltárkönyvekbe, mind a kartonokra színes (csak kevés számú fekete-fehér) tollrajzokat készített illetve készíttetett TARJÁN Antallal és KOVÁCS Jenővel. Ugyanebben az időszokban kölcsönkérte a Néprajzi Múzeumból GÖNYEI Sándort, akivel a fél megyét bejárva 250 különféle néprajzi témájú fényképfelvételt készíttetett: e gyűjtemény a kaposvári néprajzi fényképtár alapja. 1933-ban költözhetett a Városházáról a Vármegyeházba a gyűjtemény, lehetővé téve, hogy a következő esztendőben megnyílják az első állandó kiállítás. Az Egyesület anyagát 1936-ban nyilvánítot-

ták közgyűjteménnyé. A közeledő világháború elől vidékre menekített viseleti gyűjteménynek sikerült átvészelnie a pusztítást, míg a Kaposvárotti maradt gyűjteményrészek többségükben elvesztek.

1947-49 között a "Somogy megyei gróf Széchenyi Múzeum" előbb még GÖNCZI, majd TAKÁTS Gyula vezetése alatt állt; az államosítással változott neve "Somogy megyei Múzeum-ra. 1951-től, az első háború utáni állandó kiállítás megnyitásától 1985-ig "Rippl-Rónai Múzeum" volt, s azóta "Somogy Megyei Múzeum". TAKÁTS Gyula vezetése alatt teremtődött néprajzos múzeológusi státusz a múzeumban. E néprajzos múzeológusi állást 1964-1980 között Dr. KNÉZY Judit töltött be. 1971-től előbb a siófoki, majd a marcali s végül a kaposvári múzeum néprajzosa, Kaposvárotti 1975 és 1982 között megyei múzeumigazgató helyettesi állást töltött be, EGYÜDÁrpád, majd 1983-ban bekövetkezett haláláig tudományos főmunkatárs volt.

1979 óta a kaposvári múzeum néprajzkutatója SZAPU Magda, 1980-81-től pedig MOLNÁR Ágnes illetve GÁLL Éva is. 1983-ban került Kaposvárra Zalaegerszegről WINKLER Ferenc néprajzkutató; 1986-ban MOLNÁR Ágnes megvált a múzeumtól.

A marcali -- akkor még -- Helytörténeti és Munkásmozgalmi Múzeumba, annak megnyitásakor (1972.) EGYÜD

Árpád került, majd 1975-1987-ig N. Kapczár Rozália néprajzes múzeológus dolgozott a helyén; ma itt néprajzszakutató nincs.

A barcsi Dráva Múzeumot 1979-ben nyitották meg. Ekkor SZILÁGYI János helytörténész dolgozott az intézményben, néprajzes múzeológus 1984-ben került ide ORZSI Zoltán személyében.

A csurgói Helytörténeti Gyűjteményt 1975-ben nyitották meg, azóta néprajzszakutatója nincs, helytörténész-gyűjteménykezelője WITTLászlóné.

Dr. KNÉZY Judit elsősorban tárgyi néprajzi tematikákkal és terepmunkával foglalkozott. Kutatásainak körébe tartozott a nép építkezés történeti és recens vizsgálata, a népi táplálkozás, de foglalkozott faszassal, népviselettel és a népművészet több ágával: hímzés, pászterművészet, szóttések, stb. Dr. L. SZABÓ Tünde építésszel együtt 1974-ben készítette el a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény telepítési illetve beépítési tervét. A szabadtéri gyűjtemény épületeinek illetve berendezési tárgyainak folyamatos gyűjtője, kutatója volt.

EGYÜD Árpád elsősorban folklorista volt. Fáradságtalan gyűjtője és csupán részben feldolgozója volt a somogyi gyermekjátékoknak, népdaloknak, balladáknak, szokásoknak, hiedelmeknek valamint népi táncoknak.

Különösen nagy figyelmet szentelt a vallásos élet hagyományainak, az énekmondóknak, istóriásoknak, a búcsúk és búcsújáró helyek néprajzi múltjának.

Hagyatéka, szellemi öröksége sok-sok fekete-fehér mozgófilm felvételen, valamint az 1950-es évektől rendszeresen rögzített hangszalagon és kazettán maradt ránk, megalapítván ezzel a Somogy Megyei Múzeum Néprajzi Hang- és Filmtárát, amelyekben többeszer óra hang és néhány száz órányi mozgófilm felvétel található, rendezetlen állapotban, feldolgozatlanul.

N. KAPCZÁR Rezália marcali környékén -- elsősorban a horvát ajkú lakosság körében -- foglalkozott a népi higiénia illetve a víznyerési módok és eszközök témakörökkel, valamint általános tárgyi gyűjtéssel.

ORZSIZZeltán barcsi múzeumvezető elsősorban nemzetiségi (horvát) néprajzzal, nép gyógyászattal, népszokásokkal és hiedelmekkel foglalkozik rendszeresen, emellett azonban helytörténeti (főként várestörténeti) kutatások is terhelik.

1988-ban került a Felvidékről (Csehszlovákia) a barcsi múzeumba N. LÁSZLÓEndre gyűjteménykezelő-néprajzos, aki odahaza 30 éven át kutatta a dunai aranymosást, míg Barcsen a Dráva menti vízi élettel illetve az egykori drávai aranymosás témaköreivel foglalkozik.

Kaposvárott MOLNÁR Ágnes az uradalmi mészégetés és szénéégetés témakörével foglalkozott, valamint a szenai szabadtéri gyűjteményben egy pince berendezését gyűjtötte. Foglalkozott a Néprajzi Adattár rendszerezésével, illetve levéltári kutatást kezdett GÖNCZI Ferenc kaposvári múltjával kapcsolatban (Zalaegerszeg). Indulásakor meghívást kapott a Kál-völgy néprajzi kutatását végző munkacsoportba, amelyben az árucseré témakörével foglalkozott.

GÁLL Éva a hagyományos paraszti szőlőtermelés és berkészítés témakörével, valamint a törökkeppányi viselet illetve népszokás témakörökkel foglalkozik. Vezetése alatt különült el a közös múzeumi fotótárból a Néprajzi Fotótár anyaga és kezdődött meg annak szakmai szempontokat szem előtt tartó nyilvántartásba vétele és rendszerezése, amely ma is tart.

SZAPU Magda Somogyban elsősorban a népszokásokat, a hiedelemvilágot, a mesét és annak életterét, valamint az etnikai csoportokat kutatja, illetve egy településen életmódvizsgálatokat folytat. A Felvidéken egy település központtal egy kistrégió történeti szempontú társadalm- illetve településtörténeti vizsgálatait végzi illetve dolgozta fel. Lezárta a kaposszentjakabi cigányság hiedelem-, szokás- és mesekutatását.

WINKLER Ferenc a somogyi uradalmak történeti szempontú gazdálkodási vizsgálatait, valamint a falusi és városi kismesterségek kutatását folytatja. Kutatásokat folytat a dél-dunántúli népművészet különféle ágában (pászterművészet, textil, kerámia, viselet), valamint a megye etnikai csoportjai témakörben. A hagyományos falusi építészeti emlékek megmentésének elméleti és gyakorlati kérdéseit európai összefüggésrendben kutatja illetve dolgozta fel.

A megyei múzeumi szervezetben nincs olyan múzeum, amely kizárólag néprajzi gyűjtőkörrel rendelkezik.

A marcali -- 1987 óta Lengyel József Helytörténeti Múzeum -- történeti gyűjteménye 422 db tárgyat őriz. A barcsi Dráva Múzeumban kb. 8000 db régészeti, 18 db természettudományi, 12 db képzőművészeti és 306 db történeti tárgyat őriznek; a régészeti anyag jelentős része új szerzemény és egyelőre leltározatlan. A csurgói helytörténeti gyűjtemény 35 db egyéb kategóriájú tárgyat őriz a helytörténeti-néprajzi állomány mellett.

A Somogy Megyei Múzeum régészeti gyűjteményében 98.600 db, természettudományi gyűjteményében 116 db, képzőművészeti gyűjteményében 2500 db, iparművészeti gyűjteményében 1000 db, éremgyűjteményében 5600 db, történeti gyűjteményében pedig hozzávetőleg 4300 db tárgyat őriznek.

A Somogy Megyei Múzeum néprajzi gyűjteménye a megye legrégebbi néprajzi gyűjteménye. Mind mennyiségében, mind minőségében a legjelentősebb, az egész -- történeti -- Somogy területét ikkusztrálja. A megyei múzeum 1947-ig lényegében régészeti illetve néprajzi múzeum volt, amely a második világháború utáni, államilag deklarált megyei múzeumi szervezeti elképzelésekkel összhangban fejlődött többarcú, több gyűjtőkörű intézménnyé.

A marcali múzeumban a néprajzi gyűjteményt tárgyi (3238 db), valamint adattári (22056 lap) gyűjtemény képviseli. Barcsen tárgyi (888 db), adattári (8156) és fotótári (831 db) gyűjtemény található, míg Csurgén tárgyi (2947 db), adattári (1027 lap) és fotótári (2619 db) gyűjtemény van.

A kaposvári múzeumban tárgyi (13719 db), adattári (60765 lap), fotótári (100556 felv.) gyűjtemény található, melyek közül utóbbiak összesített múzeumi adatok. Az adattári és fotótári gyűjtemények elkülönítése az összmúzeumi gyűjteményből folyamatban van.

Valalmennyi néprajzi gyűjtőhelyen hagyományos (kartonos) nyilvántartási rendben dolgozunk, vagyis leíró-, fotó- illetve utalékkartonokat készítünk.

A marcali néprajzi gyűjtemény főleg a környékbéli

nemzetiségek (szuloki németek és Lakácsa környéki horvátok) viseletét, lakáskultúráját, valamint a drávai folyami halászat eszközvilágát reprezentálja.

Csurgón a helytörténeti berendezési anyag mellett kiemelkedő jelentőségű a környező falvak népviseleti anyagának tárgyi együttese, valamint a kerámia gyűjtemény.

A Somogy Megyei Múzeum néprajzi gyűjteményének egyi legszebb tárgyi együttese a pásztorművészeti tárgycsoport, amelynek nagyobb része a "dunántúlinak" nevezett stíluscsoportot képviseli (színesen spanyolozott, emberábrázolásos ajándéktárgyak). Ugyanez gyűjteménycsoporton belül képvisel -- elsősorban mennyiségileg -- kiemelkedő csoportot a domborúan faragott pásztorművészeti tárgyak sokasága, a legújabb stílusának minősített botok és más használati- illetve dísz tárgyak.

Ugyancsak mennyiségileg és minőségileg is kiemelkedő tárgyi gyűjteménycsoportot alkot a textilgyűjtemény. Ennek jelentős hányada, mintegy egynegyede testi ruha. A ruhák közül is kiemelkedik azonban a férfi és női fehérhímezéssel gazdagon díszített, olykor kiserb táji variánsokat felvonultató (Törökkepány, Karád, Nikla k., stb.) felsőtesti hosszúujjú ingek gyűjteménye, amely mintegy 200 darabot számlál.

Ugyancsak többszáz darabot számlál a megye szinte valamennyi tájékát illetve etnikumát képviselő-fő-kötő gyűjtemény; ezen belül is jelentős egységet képviselő többszáz Dráva menti pocelica. A megye több etnikumát (német, horvát, magyar) reprezentálja az ünnepen hordott szeknyák gyűjteményrésze, amely korosztályok, korcsoportok szerinti rétegződést is mutat. Ugyancsak nagy változatosságot mutatnak fej- illetve vállkendőink, amelyek az előforduló korcsoportok szinte mindegyikét jellemezhetik, ahogy a különféle évszakok asszonyi viseletét is. Komplettségeink közül kiemelkedő jelentőségű a csökölyi illetve a nagybajomi fehér asszonyi gyászviselet, amelyet négy komplett öltözet képvisel e gyűjtemény-csoportban.

A felsőtesten viselt ruhák csoportjából ugyancsak kiemelkednek a hímzett ködmönök, elsősorban a női ködmönök, amelyek a huszadik század fordulójáig virágzott dél-dunántúli szűcsmesterség legszebb reprezentánsai. Ugyanez csoport férfi felsőtest ruhái között a dél-dunántúli, fenekelt ujjú, rövid szűrők legutolsó példányait, amelyek inkább szabással, mintsem dúsan hímzett, cifrált voltukkal tűnnek ki. Városi-polgári, illetve pásztर्वiseleti darabok találhatóak a kaposvári szűrgyűjteményben.

A kerámia gyűjtemény ugyan nem jelentéktelen számban, ám minőségében annál inkább az: jellehet, éppen ezen a módon reprezentálja a dél-dunántúli, használati célú fazekasszemestermény vándorkereskedelmet (Velemér-völgyi fazekasság), illetve az igénytelen, szinte csak használati darabokat készítő helyi kis fazekasközpontok termékválasztékát. Néhány kiemelkedő, mázas darabja e gyűjteménycsoportunknak a sümegi fazekasság céhkorsó készítőire utal.

A vallásos élet különféle alkalmainak (búcsúi emlékek), valamint a jeles napi szokásokhoz kapcsolódó társadalmi eseményeknek a tárgyi emléksnyaga számban ugyan nem túlságosan jelentős, annál inkább kiemelkedő e csoportból a báltáncoltató betlehemek (Vörs, Berény) együttese, valamint a különféle szentképek és nyomatok.

A hagyományos falusi kismesterségeket takács, mézeskalácsos-márcos-fagylaltos, kékfestő, fazekas, kalapos és kötélverő, valamint több kovácsműhely tárgyi felszerelése képviseli, jellehet e műhelyek szerszámkészletének többsége nem teljes, vagy kiegészített.

Mind néprajzilag-népművészetiileg, mind pedig művelődéstörténetileg kiemelkedő -- jellehet vegyes-- jellegű tárgyi gyűjteményünkben a GÖNCZI Ferenc által zömében 1927 előtt gyűjtötte tárgyak csoportja. Jelen-

tősebb részét alkotja e gyűjtéseknek a háztartási textília, amelyeknek mintegy 90%-át még ekkor, GÖNCZI gyűjtötte-vásárolta a múzeum néprajzi gyűjteménye számára. Közülük is kiemelkedik a belső somogyi, a Dráva menti paraszti és a somogyi takácsszöttek sokasága. Sajnos, ez az agyagcsoport ugyanolyan elégtelenül adatolt, mint általában a GÖNCZI által gyűjtött többi anyag (pl. pásztorművészeti gyűjtések, a kevés bútör legszebb darabjai), aminek egyik oka abban keresendő, hogy már GÖNCZI is meglévő magángyűjteményekből (pl. Rippl-Rénai Ödön) örökölte vagy kapta ajándékba e tárgyak egy részét. Éppen az említett adathiányok miatt minősítjük e hagyatékot múzeum- illetve művelődéstörténetinek, amely feldolgozását megelőzően előbb tárgytörténeti összehasonlító vizsgálatokat igényel.

Sajátos-- állandó kiállításnak is tekinthető -- tárgyi gyűjteménycsoportot alkot a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény elkészült öt és berendezett-felszerelt négy portája, építményeivel és teljes felszerelésével együtt. Mivel lényegében egyetlen kisebb táj, Belső Somogy életformáját, építménytípusait és gazdaságformáit, lakásbelsejét reprezentálja, valamint minden részletében kitűnően, megbízhatóan adatolt, itt tárgyaljuk.

A 18. századi Belső Somogyban még az erdő borította, alpesi jellegű borenáépítkezés volt általánosabb, míg a múlt századra megyeszerte felváltotta azt a "talpas-karóvázás" építkezés, a z erdők fogytával, az urasági és állami erdőrendelkezések általános érvényűvé válásával. Ennek következtében alakult ki az az épülettípus, amelynek változatait a szabadtéri gyűjtemény bemutatja, s amelyet dél-dunántúli háztípusnak neveznek szakirodalom. Ez az épület három helyiséges (szoba-konyha-kamrás), füstökonyhás, majdnem általánosan előtornácós és összetett tűzelőberendezésű (kemence és emelt tűzpadka, többnyire katlannal összeépítve). A szobát a későközépkor óta egyre általánosabban szemeskályhával fűtötték, melynek tűzelőnyílása a konyhából nyílt, ezt a múlt században sokfelé felváltotta "menekült", vagy szobai sparherd. A gyűjteményben minden parasztszoba szemeskályhás.

A gyűjteménybe telepített lakóépületek a 19. század közepének és végének szegény, közép- illetve módosabb paraszti építészeti és lakáskultúráját jelenítik meg, a református belső somogyi lakosság hétköznapi kultúráját reprezentálva. A telekméretük illetve a telekrendezések részben az 1864 körül bekövetkezett tagosítás előtti és részben az utáni

állapotokat rögzítik (előtti: Rinyakovácsi, utáni: Nagykorpád.) A két világháború között még a MTA tulajdona volt szalacskahegyi uradalmi dézsmapince, amely ma a gyűjtemény "szőlőhegyén" áll, két másik kisparaszti présházpincéktársaságában. A dézsmapince eredeti berendezése elveszett, az épület a 18. században épült. A paraszti présházpincék a 19. század közepéről valók, mindkettő a Zselicet reprezentálja.

A Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény magját a III. József türelmi rendelete nyomán a "kertek aljára" épített, 1785-ben emelt református templom és a hozzá tartozó egykori parókiaépület alkotja. A templom a dél-dunántúli falusi festőasztalos mesterek egyik remeke, a későreneszánsz kazettás falusi épületfestészet gyöngyszeme. A paplakban ma a gondnok lakik.

A Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény belső somogyi épületegyüttesét egy zselici, eredeti helyén megőrzött szegényparaszti lakóház (szoba-konyha-kamra) egyésszíti ki a falu fő utcáján, amely a múlt század közepén épült. Áttelepítését a gyűjteményt létrehozó szakemberek nem tartották szükségesnek, mivel eredeti helyén is megmenthető volt. Ilyenformán a Zóka Peti Lidi néni féle épület a szennai tájház. Berendezése a századfordulót követő szegényparaszti

lakáskultúra emlékanyaga. (alapterülete: 65 m².)

Néprajzi állandó kiállításaink sorába tartoznak tájházaink, így egyfelől a nép építészet másrészt az állandó kiállítások tárgyalásához kapcsoljuk azokat.

1977-ben nyílt meg a zamárdi Tájház, amelyet BOROS MARIETTA rendezett be. Az épületet az OMF újíttotta fel. Zamárdi szegényparasztiépülete a 19. század második feléből, melléképületek nélküli hosszúház. Berendezése a századforduló körüli tárgyi világot reprezentálja. (alapterület: 112 m².)

Karácson 1982-ben nyílt meg L. IMRE Mária rendezésében a Tájház, a falu közepén. Szegényparaszti lakóház, melléképületek nélkül. Berendezése a századforduló utáni karádi szegényparaszti lakáskultúrát mutatja be a tiszta szobában és a füstöskonyhában. Hátsó helyiségében vitrines, bábus viseleti illetve hímzéskiállítás látható. (alapterület: 70 m².)

9 1985-ben nyitotta kapuját Lakécsán a Horvát Nemzetiségi Tájház. Az épület a 19. század végéről származik, melléképülete nincs. Az ORZSI Zoltán irányításával készült berendezés a század első harmadának horvát lakáskultúráját, valamint a szövés-fonás eszközkészletét reprezentálja. (alapterület 70 m².)

MÁNDOKI László irányításával készült 1986-ban

a boglárlellel Kapoli-émlékház, amely "népművészeti tájház", vagyis nem berendezett lakóépület. A két faragó Kapoli Antal dísz tárgyaiból készített két helyiséges kiállítás anyagát a NIT, a Néprajzi Múzeum, a Baranya Megyei Múzeumok illetve a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága Kapoli-anyagából állították össze. A kiállítás végigkíséri a két Kapoli faragó múltját és bemutatja legrepresentatív faragványaikat. (alapterület: 60 m².)

1987-ben készült el a balatonszentgyörgyi Tájház. Az egykori faluközpontban álló, kétlakásos hosszúház első szobájában Somogyi gyermekjátékok címmel nyílt időszak kiállítás, míg hátulsó szobájában a balatonszentgyörgyi középparaszti lakáskultúra emlékanyagát mutatjuk be, az 1930-50 közötti időszakból. Hátsó konyháját a századforduló utáni (kb. az 1930-as évekig terjedő időszak) viszonyainak megfelelően rendeztük be, MOLNÁR Ágnes illetve WINKLER Ferenc irányításával. (alapterület 110 m².)

Ugyancsak a somogyi tájházakat szaporítják a buzsáki, a vörsei tájházak, amelyekben csak részben található néprajzi kiállítás (Buzsákon népművészeti, Vörseken természettudományi bemutató is van), s ezek az épületek nem a megyei múzeumi szervezet kezelésében vannak. A buzsáki népművészeti bemutatót

BOROS Marietta készítette az 1970-es években. Ugyancsak idegen kezelésben (SIOTOUR) van a szántópusztai majorsági épületegyüttes, amelynek szőlészettörténeti illetve révtörténeti kiállításait az 1980-as évek során BOROS Marietta készítette. Magtárjában elhelyezett dél-dunántúli népművészeti bemutatójának forgatókönyvét ANDRÁSFALVY Bertalan-MÉSZÁROS Balázs-WINKLER Ferenc készítették, a kaposvári illetve a pécsi múzeum népművészeti gyűjteményeiből. Pászterművészeti, kerámiatörténeti, népviseleti és textil, valamint a bőrművesség és a vesszőfonás tárgyi világát bemutató állandó kiállítás. (alapterület 250 m².)

A kaposvári múzeum(i Egyesület) tudományos tevékenységét a kezdeti időszakban egy évkönyv illetve a régészeti munka jellemezte (SOMOGYVÁRMEGYEI..., 1882). A néprajzi adat-illetve anyaggyűjtés, valamint publikálás GÖNCZI Ferenc nevéhez kapcsolódik Somogyban (GÖNCZI F. 1914.), sajátosan a Zala megyére vonatkozó anyaggal. Múzeológia- és múzeumtörténet is foglalkoztatta GÖNCZIT (GÖNCZI F., 1937.), a betyárhagyományokkal (GÖNCZI F., 1944.) és a gyermekjátékokkal (GÖNCZI F., 1949.) foglalkozott, kismonografikus igényességgel. Kisebb közleményei, dolgozatai haláláig rendszeresen megjelentek az Ethnographia és a Néprajzi Értesítő hasábjain.

A Somogyi Múzeum Füzetei sorozatot 1963-1974 között, évkönyv híján jelentette meg önálló kiadványként a kaposvári múzeum TAKÁTS Gyula szerkesztésében. Bennük rendszeresen 1968-ig találunk néprajzi anyagot. Összesen 18 füzetet jelent me. Néprajzi témájú füzetei: TAKÁTS Gy., 1963., KNÉZY J., 1966., KANYAR J. - KERECSENYI E. - KNÉZY J., 1967. és KNÉZY J., 1968.

A kaposvári múzeum évkönyvei Somogyi Múzeumok Közleményei címmel 1973 és 1988 között, 7 kötetben jelentek meg. BAKAY Kornél, HONFI István illetve Dr. MÉSZÁROS Balázs szerkesztésében. Az 1983. évi kivételével mindegyik tartalmaz néprajzi dolgozatot.

1975-ben indult a Somogy Néprajza sorozat, amely néprajzi dolgozatokat tartalmaz és önálló kötetekként, az évkönyvektől és sorozatektől független kiadványként. Eddig 2 kötet látott napvilágot, a harmadik előkészületben van. (EGYÜD Á., 1975. és DR. KNÉZY J.(szerk.) 1980.). Az első kötet a szellemi, a második az anyagi kultúra tárgyköréből közöl tanulmányokat.

A második világháború utáni első kaposvári állandó múzeumi kiállítás 1976-1984 között készült, azóta állandó kiállítás Kaposvárott nincs. E kiállítás vezetőjét BAKAY Kornél szerkesztette, néprajzi részét Dr. KNÉZY J. írta (BAKAY K. szerk. 1978.).

A somogyi pászterművészet kismonografikus feldolgozását Dr. KNÉZY Judit készítette el, a megyei tanács kiadásában (Dr. KNÉZY J., 1967.), s ugyancsak ő ismertette a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény (Dr. KNÉZY J., 1982.).

GÖNCZI után EGYÜD Árpád jelentetett meg somogyi folklór kötetet (EGYÜD Á., 1981.) a múzeum kiadásában, kismonografikus igényvel.

A SIOTOUR kiadásában jelenik meg a Szántódi füzetek sorozat, melyben két somogyi vonatkozású könyvecske jelent meg. (BOROSS M., 1981. és EGYÜD Á., 1983.), KANYAR József szerkesztésében.

A kaposvári cigányek hagyományvilágát kutatta SZAPU Magda 1980-84 között, melynek eredményeként két munkája látott napvilágot az MTA kiadásában (SZAPU M., 1984 és 1985.). Az Ethnographia Pannonica nemzetközi kutatási és kiadványsorozat keretében Székesfehérvárott jelenik meg WINKLER Ferenc Herrschaftsgut in Südungarn c. dolgozata (Alba Regia, 1988.).

A közelmúltban (1988) készítették el SZAPU Magda és WINKLER FERENC doktori értekezésüket, amelyek lezárt kézirati formában kiadásukat várják és több év társadalomnéprajzi illetve művelődéstörténeti kutatásait összegzik. (SZAPU M., 1988. és WINKLER F.,

1988.).

1987-ben kezdtek hosszútávú, antropológiai és forráskutatásokhoz kapcsolódó etnikai csoportkutatást Somogyban SZAPU Magda és WINKLER Ferenc, első lépcsőben Külső Somogy középső területein. E vizsgálatok eredményeként egy egyházi uradalom illetve egy világi nagybirtok környékén fekvő településcsoportot vettek vizsgálat alá a 19-20. században. (Somogygeszti, Mernye, Vadé, Gamás, Polány), az ő-zó nyelvjáráshatár illetve a német nyelvsziget peremvidékén.

A világháború utáni állandó- részben népművészeti anyagot is felvonultató - kiállításokról már szólnunk. A jelentősebb időszakos néprajzi-népművészeti kiállítások sorában említjük Széfiát (1976), Varsót (1977), Prágát (1982), Berlint (1985) és az olaszországi Schiét (1986). E népművészeti időszakos bemutatások minden alkalommal a néprajzes múzeológusok előkészítő, forgatókönyvíró munkája nyomán születtek meg és mindenütt jelentős visszhangot váltottak ki tradicionális kultúránk iránt.

A Somogy megyei Múzeumi szervezetben élő, rendszeres külföldi néprajzi kapcsolatot a barcsi Dráva Múzeum néprajza, ORZSI Zoltán tart fenn a viroviticei múzeummal. Ugyancsak kiépültek az összeköttetések

a kaproncai és a bjelevári társintézmények. Céljuk a Dráva melléki magyarság és horvátok néprajzi kutatása, melynek keretében mind Jugoszláviában, mind Magyarországon dolgoznak az etnográfusok 1987 óta.

A megyei múzeumi szervezet néprajzkutatói Kaposvárott GÁLL Éva (szőlőművelés, szőlőhegyek élete), SZAPU Magda (társadalomnéprajz, agyagi kultúra, történeti néprajz, népi építkezés), Barcsen ORZSI Zoltán múzeumvezető (nép gyógyászat, folklór, nemzetiségi néprajz).

IRODALOM

A RIPPL-RÓNAI...

A Rippl Rónai Múzeum állandó kiállításai. Kiállításvezető. Kaposvár.

A SOMOGYVÁRMEGYEI...

1882 A Somogyvármegyei Régészeti és Történelmi Társulat Évkönyve. 1879-80-81. Kaposvárott. (szerk.: MELHÁRD Gyula).

A SOMOGYI MÚZEUM...

1963-1974 A Somogyi múzeum füzetek. 1-18. Kaposvár.

BALOGH PÁL

1902 A népfajok Magyarországon. Bp. I-II. (Somogy megye).

BOROSSMARRIETTA

1981 A balatonendrési csipke története. Siófok.

BGYÜD ÁRPÁD

1981 Kaposváron megverték a rézdebet. Száz Somogyi népdal. Kaposvár.

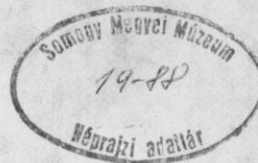
1982 Népi sportszerű játékok Somogyban. Kaposvár.

1983 A szántépusztai cselédek szellemi hagyatéka. Siófok

GÖNCZIFERENC

1914 Göcsej és kapcsolatosan Hetés vidékének

- és n és népének összevontabb ismertetése.
Kaposvárott
- 1935 A Somogymegyei Múzeum Egyesület 25 éves
története Kaposvárott
- 1937 A somogyi gyermek Kaposvár
- 1944 A somogyi betyárvilág Kaposvár
- 1947 Somogyi gyermekjátékok Kaposvár
- KANYAR József- KERECSÉNYI Edit- KNÉZY Judit
- 1967 Fejezetek Pogányszentpéter történetéből.
Kaposvár
- 1968 Somogyi néphagyományok Kaposvár
- KNÉZY Judit
- 1967 Somogyi páasztorművészet Kaposvár
- 1982 Das Freilichtmuseum zu Szenna bei Ka-
posvár
in: Acta Scansenologica TOM II. Sanok
Rzeszow
- 1979 Az átépített lakóházak berendezési kér-
dései a Szennai Szabadtéri Néprajzi
Gyűjteményben. Műemlékvédelem 3.
- in. A Szennai Szabadtéri Gyűjtemény telepí-
tési terve. Kaposvár
Kézirat
- KOGUTOWICZ Károly
- 1930 Dunántúl és Kisalföld írásban és képben.
II-II- Szeged

L. SZABÓTünde

- 1978 A Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény Budapest
TKM Kiskönyvtára

SOMOGY NÉPRAJZA

- 1975 Somogy néprajza 1. Kaposvár (szerk. EGYÜD Árpád).
1980 Somogy néprajza 2. Kaposvár (szerk. KNÉZY Judit).

SZAPU Magda

- 1981 Halotti szokások a kaposszentjakabi oláh cigányoknál
MTA Budapest
1985 Mesemondó és közössége
MTA Budapest
1988 Életmódvizsgálatok Vág völgyében
Kaposvár Kézirat.

WINKLER Ferenc

- 1987 Herrschaftsgut in Südungarn
Székesfehérvár
1988 Falusi építészet emlékeinek megmentésének elmélete és gyakorlata
Kaposvár Kézirat